

EZJAKINTASUNEAN OINARRITUTAKO KRITIKAK

Joseba Zulaikari erantzunez

MIKEL ETXEBARRIA

Azken *Jakin* aldizkarian, Joseba Zulaikak «Gu Gu Guggenheim» izena daraman artikulua idatzi du eta, bertan, Guggenheim-Bilbao proiektuari buruz hainbat kritika egiten du eta Guggenheim-Bilbao Proiektuaren Partzuzerako kidea naizenez, erantzun beharrean aurkitzen naiz.

Egia da, artikulua oso dokumentatua izan nahi duela, baina, badirudi bere jakintasun-ahalegin guztiak Bilboko proiektuari buruz ez direla bete, zeren eta kritika guztiak egiteko, nik dakidanez, ez du inolako galderarik egin Bilboko proiektuaren arduradun garenoi. Eta, horren ondorioz, bere kritika, zoritxarrez, kritika on bat izan ordez, kritika huts eta faltsu bihurtzen da.

Hau dela eta, eta luze jo gabe, hona hemen Joseba Zulaikari esan beharrekoak:

1. Guggenheim proiektuan erabili asmo den dirukopurua, proiektu horretan erabili beharrean, arte-arloko beste edozein proiektutan erabiliko balitz, horren ondorioak hobeak edo txarragoak izango liratekeen ez dakigu. Oportunitate-kostu deitzen dena kalkulatzeko oso zaila da benetan, eta kultur politikan edozein erabaki hartzerakoan, zalantza hori beti dago hor. Esate baterako, orain hainbat urte Bilboko Arte Ederretako Museoa sortu zutenek diru hori Museoa sortzen erabili beharrean garai hartako euskal artistei laguntzeko erabili izan balute, gaur egun zein zatekeen euskal artearen maila ere erantzun gabeko zalantza litzateke, baina, hori beti gertatzen da eta gertatuko da.

2. Kostua handiegia dela esaten du Joseba Zulaikak eta, hori ere, zehaztu beharra dago. Museoaren eraikuntzak hamar mila milioi kostatuko du, erosketak bost mila milioi, frankiak bi mila milioi, eta inguruko konponketak hiru mila milioi inguru. Beraz, proiektu osoa hogeita mila milioikoa da, baina, proiektu horren bidez ondare baten jabe egingo gara, erosketak gureak izango dira, eraikuntza interesgarri baten jabe egingo gara, betirako gurea izango dena; esandakoak badira ere kontuan hartzeko modukoak. Dena dela, kostuak beste kostu ezberdinen parean aztertu behar dira eta museo horrek gaur egun hamar kilometroerrepidek kostatzen duena kostatzen du, edo beste konparazio bat egitekotan, museo horren kostua Bilbo inguruan egiten ari diren azpiegitura-lanekin ere konparatu egin beharko genuke, hau da, Bilbo inguruan metroa egiteko erabiltzen diren herri-diruekin, Ibaizabal Nerbioi ibaia garbitzeko erabiltzen direnekin, Intermodal garraio-estazioa, Bilborako akzesio berriak eta Bilbo berri guzti hori egiteko erabiliko den herri-diru guztiarekin. Guggenheim museoaren proiektuak suposatzen duena, benetan, ez da horrenbestekoa aipatutakoekin konparatuz gero, eta jakina denez, gizarte orekatu batean kultur mailako azpiegiturak ere bere tokia izan behar dute.

3. Kolonialismoa aipatzen da behin eta gehiagotan, baina, kolonialismoa aipatzerakoan ere badago zer esanik. Nire iritziz, artea ona bada, ez dauka garrantzirik nongoa den. Behintzat ikuspegi artistiko eta kultural batetik hori horrela da eta arte

gehiena amerikarra bada izan dadila, alemaniarra bada izan dadila. Hori ez dut uste kolonialismoa denik.

Bestalde Bilboko Arte Ederretako Museoa ikusiko bagenu, beharbada esan beharko genuke europar kolonialismoaren aurrean gaudela, edo kolonialismo hitza Joseba Zulaika jaunarentzat Estatu Batuei lotuta al dago bakarrik?

4. Tom Krens eta Guggenheim Museoaren egoera. Euskal Herriko Erakundeentzat egoera ezaguna zen eta negoziazioak egiterakoan egoera horren jakitun geunden eta egoera horretaz baliatu ere egin ginen akordio on bat lortzeko. Guggenheim Museoaren izena «Museo Guggenheim Bilbao. Arte moderno eta garaikideko museoa» da. Eta akordioan arte modernoa ere bertan sartu zen. Egia da Krens-en egoera, egoera berezia dela, baina egia da baita ere, egoera berezi hori baliagarria izan zela Herri Erakundeentzat dagoen akordioa lortzeko eta ez Krensek nahi zuen akordioa lortzeko.

5. Erosketak. Joseba Zulaika jauna guztiz oker dago bere uste horretan eta oker horren ondorioz, hainbat teoria oker sortzen du. Erosketak Euskal Herriaren Erakundeek erabakitzen dituzte. Guggenheim Museoak lagundu egingo digu erosketak egiten, proposatu egingo digu zer erosi, bitartekari-lanak egingo ditu guri horrela ondo baderitzogu, baina ez da hori erosketak egiteko izango dugun bide bakarra. Euskal Herriko Erakundeek eros dezakete nahi duten tokian eta Guggenheim-ek egindako proposamenei lasai asko esan diezaiekete ezetz eta esan ere, esan diete behin baino gehiagotan. Beraz Joseba Zulaikak esaten duenean «hamarkada batean zehar Bilbok bost milioi urtero jarri beharko du obra erosteko, baina Guggenheim-ek erabakiko du zein artistari erosi», oker dabil, hori gezurra da.

6. Frankiak. Egia da Euskal Herriko Erakundeek bi mila milioi pezeta ordaindu dituztela frankia gisa, baina horren aurrean ere zer esan badago. Frankia horren ondorioz edo frankia horren truke, guk hemen ikusiko ditugun artelanengatik ez dugu inolako frankiarik ordaindu beharko inoiz, Guggenheim izena erabiltzeko aukera dugu nahi dugunean, Guggenheim-ek museogintzaz eta arte inguruan duen jakituriatz baliatzeko aukera dugu eta SRFHG Fundazioko partaide izateko aukera ere badugu beste gauza batzuen artean.

Tom Krens beharbada izango da frankia-sistemaren asmatzailea, baina sistema hori nahiko zabaldua dago. Esate baterako, Espainako Fundazio biri bere kolekzioa eskatzen zaienean erakusketa bat egiteko, frankia bat ordaindu beharra dago, eta ez dira Guggenheim-en moduko kolekzioak, askoz ere apalagoak baizik. Beraz, frankiaren sistema oso zabala da gaur egun eta nire ustez, ikusiko ditugun artelan guztiak ikusteko ordaindu dugun frankia ordaindu beharrean erakusketa bakoitzeko ordaindu beharko bagenu datozen hirurogeita hamabost urtetan bi mila milioi baino gehiago ordaindu beharko genituzke.

7. Guggenheim akordioa beharbada ixilpean egin zen, egoerak horrela eskatzen zuelako eta guzti hori behin baino gehiagotan azaldu da. Kontratu guztiak Eusko Legebiltzarraren aurrean azaldu dira eta publikoki ezagutzera emanak izan dira eta hori ez da beste kasu batzuetan gertatzen dena, Thyssen kasuan adibidez. Herri Erakundeek sortua dute jadanik Guggenheim Partzuergoa, bertan nahi diren azalpen guztiak ematen direlarik eta zerbait jakin nahi duenak, bertara joatea besterik ez dauka. Beraz, ez gara ixilpean lanean ari, jende aurrean baino, eta Joseba Zulaikak aukera osoa izan du proiektu honen arduradunengana jotzeko bere artikulua idatzi aurretik. Ez da hori izan ordea, erabili duen bidea. Badirudi kritika egiterakoan entzun nahi dena bakarrik hartzen dela kontuan. Eta jokaera horren ondorioa agerian dago: bere esana kritika on bat izan beharrean, kritika partzial eta antzu bihurtzen da.

Azkenik, bukatzeko, esan beharra dago badirudiela Guggenheim proiektuak, beste gauza batzuen artean, interes handia sortu duela gure Herrian, zeren eta eztabaida-gai suertatu baita. Beharbada eta zoritxarrez, eztabaida berez ona izan arren, sortu den eztabaida ez da lar emankorra izan, kritika hutsak jaurtiki direlako eta, sarritan, egindako kritikak oinarririk gabekoak izan direlako.

Dena dela, kulturaz eztabaidatzea beti da ona eta gure Herri hau ere horren beharrean aurkitzen da. Guggenheim-ek eztabaidagai izan behar badu izan dadila, baina izan dadila funtamentuzko eztabaida, arrazoizko eztabaida bat, emankorra izan behar den eztabaida bat, eta horretan, bai Joseba Zulaikak bai interesa daukaten guztiek Guggenheim-eko arduradunen laguntza izango dute behar duten informazioa jasotzeko.